СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXII. Ч. 264. Джерзи Сіті, Н. Дж., второк, 11. падолиста, 1924. VOL. XXXII. No. 264. Jersey City, N. J., Tuesday, November 11, 1924. THREE CENTS

Мелон буде домагатися ревізії податків тепер.

ВАШИНГТОН, 8. падолиста. — Президент Кулидж віддав зовсім справу проекту зниження податків свому секретареви (міністрови) скарбу Мелонови, а сей, як подають ґазети, уже мав заявитися за тим, щоби конґрес уже на своїм короткім засіданню, що має відбутися на початку грудня, занявся сею справою. Колиб так воно справді було, то можна сподіватися вже на сьому засіданню ухвалення зниження податків.

ГЮЗ ЛИШАЄТЬСЯ ДАЛІ СЕКРЕТАРЕМ СТЕЙТУ.

ВАШИНҐТОН, 8. падолиста. — Секретар стейту Гюз, котрий занимає в кабінеті президента Кулиджа щось в роді преміера, заявив, що він покищо лишається на далі в уряді, але він сподіється за який рік уряд покинути та почати наново свою адвокатську практику, яка йому несла в десятеро більше [illegible] як урядованне.

[illegible]МОКРАТИ ПРО СВОЮ НЕВДАЧУ.

[illegible]ОН, 9. падолиста. — Демократичні провідники [illegible]ти причини своєї програної підчас послід[illegible]виборів. Таке розглянення вони вважають [illegible]вої консолідації своїх сил та приготов[illegible].

[illegible] розгрому подають: відемний уплив [illegible]ої боротьби на партійній конвенції [illegible]иджа, напади на Ла Фолета, невід[illegible] комітету.

[illegible]ії демократичної партії доносять [illegible]

[illegible]РИКАНСЬКОГО ПОЛІТИКА.

[illegible]олиста. — Нині коло 11. го[illegible]енрі Кебот Лодж, котрий че[illegible]сей стейт в американськім [illegible]

[illegible]ктичний удар. Його життя [illegible]в. Учора здавалося вже, що [illegible] йому погіршилося. Він оставив дітий і внуків.

При смерти мав він 74 літ. Походив з родини моряків, котра видала богато визначних мореплавців. Батько хотів виховати його на моряка та купця, але Генрі пішов студіювати право й історію та став навіть професором історії на Гарвадськім університеті. Був опісля редактором ґазет та давав відчити. В 1880 році він був успішним кандидатом на стейтового посла. В 1886 році його вибрано сенатором до конґресу. Від того часу він уже лишився політиком. Він усе належав до твердих републиканців, і вважався в один час їх провідником. Вершком його політичних уплывів були роки боротьби проти президента Вилсона за приступленне Америки до Ліґи Народів. Скоро потім його вплив зменчав, а після сього й здоровля стало слабнути.

СПРАВА ОРҐАНІЗАЦІЇ ТРЕТОЇ ПАРТІЇ.

ВАШИНҐТОН, 8. падолиста. — „Де Лейбер", орґан залізничих юній, заявляється за удержаннем третої партії та сейчасовим розпочаттем підготовань до конґресових виборів у році 1926.

КУЛИДЖ ЗАКЛИКАЄ ДО ПРИСТУПЛЕННЯ ДО ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА.

ВАШИНҐТОН, 9. падолиста. — Президент Кулидж видав публичний лист, в якім закликує Американців ставати членами Червоного Хреста.

ЛІСОВІ ПОЖАРИ ШИРЯТЬСЯ.

ОЛБАНІ, НЮ ЙОРК, 9. падолиста. — Серед зростаючого в силу вітру великі пожари лісів не зменчаються, а ще більше розгорюються. „Пожарний фронт", на якому пожарні сторожі та доброволці стараються затамувати поступ полуміний, виносить уже 15 миль. Цілий ряд міст та осель загрожує він на величезнім просторі здовж канадійської границі. Стейт Месечузетс вислав до боротьби проти огню свою міліцію.

ЗНОВА ІДЕ СТУДІЮВАТИ.

ВАШИНҐТОН, 9. падолиста. — Секретар праці Дейвис, виїхав до південної Америки, щоби простудіювати там положенне іміґрантів та переконатися, яких нових змін потребує американський іміґраційний закон.

ПАЧКУЮТЬ ІМІҐРАНТІВ ЛІТАКАМИ.

КВІБЕК, Канада, 9. падолиста. Канадійські урядники впали на докази, що до пачковання іміґрантів до Злучених Держав уживають навіть літаків.

Пачкують їх з Канади. Досі зловлено уже дві такі „посилки". Канадійський уряд увійшов уже в переговори з американським, щоби покласти сьому конець.

СМЕРТЬ ВІД НЕОСТОРОГИ.

НЮ ЙОРК, 9. падолиста. — Тут померла півтретя літна дівчина Марія Шефер, яка дістала була надгороду яко взірцево збудована дитина. Дитина отруїлася, зівши кромку хліба, на якій була отруя на каргани. Дитина найшла хліб під „айсбаксою".

НОВИЙ ЗЕМЛЕТРУС У СЕРЕДНІЙ АМЕРИЦІ.

МАНАҐВА, Нікараґва, 8. падолиста. — За послідних 24 годин дались тут відчути 3 сильні потрясення землі. За кождим потрясеннем пускався уливний дощ. Землетрус не наробив шкоди.

ПОЯВА ЗАРАЗИ ЛЕГЕНЬ В СЕРЕДНІЙ ЧАСТИ АМЕРИКИ.

МАРІОН, Илинойс, 8. падолиста. — В „кровавім повіті" Вілямсон появилася нова суспільна небезпека. Є нею пошесть на легені, яка від якогось часу нанесла тільки страху в Каліфорнії. Протягом послідних 9 днів на сю недугу захоріло 12 [illegible], а з того вмерло 2.

ЗА ЇЗДУ ПО ПЯНОМУ ДО ТЮРМИ.

Міський суддя в Перт Амбою, Н. Дж, засудив на 30 днів вязниці Юзефа Квятковського, місцевого електричного контрактора, за те, що він їхав по пяному автом. Автомобіль не був його, а знакомого, і Квятковскі заїхав ним по короткій їзді в електричний стовп. Квятковскі перечив, що він був пяний.

ЕПИСКОП БОГАЧЕВСЬКИЙ ПОДАЄТЬСЯ О ГОРОЖАНСЬКІ ПАПЕРИ.

Як подає „Филаделфія Паблик Леджер", др. Константин Богачевський, епископ української католицької церкви в Злучених Державах, взяв перші горожанські папери.

СМЕРТЬ ЧЕРЕЗ БІЙКУ В РОДИНІ.

Шикаґо, 9. падолиста. — В родині Андрія Заяця прийшло до бійки, яка покінчилася смертю двоє людий.

Бійка почалася з того, що п. Розалія Заяць почала дорікати свому мужови Андрієви, як він вернувся з суботнішної забави підпитий. При тім доріканню пані Заяць вдарила мужа в лице. Він її зараз віддав. Жінка сильна й дуже відважна схопилася з мужем до бійки. Вона схопила його за горло та стала пхати його на поруча бальком. Поруча заломилося і обоє звалилися з третого поверха, на котрім вони находилися, на цементом вибите подвіря. Андрій Заяць зломив собі карк, розторощив череп і помер на місци, заким наспіла лікарська поміч. Його жена також зломила собі карк, розбила череп, зломила кости в плечах та віднесла сильні внутрішні ушкодження, але вона ще жила, як наспіла лікарська поміч та поліція. Її ратунку однак нема. Свідками події були їх діти, 14-літний і 9-літний син.

КРІВАВЕ ВЕСІЛЛЄ.

На весіллю Олекси Поповича в Берездові бобрецького повіту повстала бійка в якій покалічено якогось Івана Клосовського так тяжко, що його наслідком упливу крови винесено неживим з весілля.

СМЕРТЬ БРЮСОВА.

З Москви повідомляють, що там помер на днях поет Валеріян Брюсов. Останніми часами був він директором інституту літератури і мистецтва.

СІЧ ПРИЗНАЄ ГЕТЬМАНА.

Січова Орґанізація в Шикаґо висказалась за гетьманом Павлом Скоропадським і дня 2. с. м. 1924, прилюдно і при чужих гостях Січова Старшина зложила присягу гетьманови у відношенню до старокраєвих справ. Одушевленнє було велике. Були присутні й большевики. Усі без зазиву встали в часі переведення присяги.

РЕЗОЛЮЦІЯ КОМУНІСТИЧНОГО ІНТЕРНАЦІОНАЛУ В СПРАВІ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ.

На пятому Конґресі комуністичного інтернаціоналу в Москві принято між иншими резолюцію у справі Західної України. Конґрес заявляє, що українська справа являється одною з найважніщих національних проблем і вимагає одностайної революційної розвязки в Польщі, Румунії і Чехословаччині. Гасло автономії Підкарпатської України в Чехословаччині й західної України (Сх. Галичини, Волиня, Підлісся, Поліся і Холмщини) повинні бути відкинені комуністичними партіями тих країв.

„НЕБЕЗПЕЧНІ НАПИСИ".

В руханковій салі „Сокола-Батька" у Львові вивішено на стінах 18 кличів, а саме нероба стає рабом; байдужі гинуть; ділами не словами; не плачем а мечем; все вперед всі враз; не лебедіти але стреміти; кріпи рухом свої сили; борітеся поборете; в єдности сила; слідуюче покоління має стати ліпше як попереднє; руханка на лік на байдужність, лінь кириню; руханка робить тіло гнутким а дух відважним; хто не йде в переед, той лишається позаду; вихованнє тіла це шлях до виховання духа; кожде покоління відповідає за прикмети тіла й духа слідуючого покоління; природа дає побіду лише сотворінням рухливійшим; світ посідає той хто його здобуває: світ слухає слова але глядить на діла.

Дня 16. IX. прийшов поліційний аґент з припорученням від „експозитури слєдчей збадаць нєбєспєчне написи", які знаходяться в салі „Сокола-Батька". Прочитав всі, відписав і забрався.

БОМБИ ПІД ЧЕРНІВЦЯМИ.

На залізничому місті, біля Черновець підложив хтось бомбу, яка експльодувала перед приїздом особового поїзду, через що не прийшло до катастрофи.

ІНСТИТУТИ НАРОДНОЇ ОСВІТИ НА УКРАЇНІ.

На день 1. жовтня с. р. є на Україні 12 інститутів народньої освіти менше проти попереднього року на 2 інститути. Професорів в цих інститутах є 683, менше проти попереднього на 75, а студентів — 7.084, менше проти попереднього року на 3.682. На загальне число 683 професорів в інститутах Українців є всього 129, решта Росіяне і инші. Серед студентів Українців становлять 44 процент (минулого року 32 процент), Росіяне — 19 процент (минулого року 24 проц.) Жиди 30 процент! Під соціяльним оглядом студенти селяне становлять 26 процент (минулого року 19 проц.), члени професіональних спілок — 42 процент. Партійних людей серед студентів, с. з. членів комуністичної партії, є всього 2 і пів процент, членів комітетів незаможників — 5, 9 процент.

ПРАВДА ЧИ ПРОВОКАЦІЯ.

Варшавський „Курієр Червони" повідомляє, що до радянського посольства у Варшаві мав був зголоситися бувший старшина російської кавалерії Сідоров, з прозьбою амнестії. Там мав його приняти, якийсь Борис Кравченко, який запропонував Сідорову провід над одною з диверзійних ватаг на „кресах". Сідоров мав відкинути пропозицію і тоді напало на нього двох типів, які стовкли його револьверами до того, що зломили щоку. Рівночасно з тим повідомило посольство варшавську поліцію, що Сідоров напав на посольство.

ЛЯХИ ОРҐАНІЗУЮТЬ ЕВАНГЕЛИЦЬКУ ТА ПРАВОСЛАВНУ ЦЕРКВУ.

Польський уряд виробив плян орґанізації евангелиської і православної церкви, в межах польської републики. Дотично Дотично евангелицької церкви, цей плян полягає на централізації дотеперішних ділянок. Що до православної церкви істнує проєкт утворення теольогічного факультету при варшавському університеті, та має повстати спеціяльний відділ при міністерстві, як інстанція для справ православної церкви. Крім цего є передбачена ревізія вивінування духовеньства.

ПОЖЕЖА В СКАЛІ.

В Скалі над Рбручем знялася недавно в пекарні Гешера Пожежа, яка перекинулась на сусідні доми. Згоріло 5 загород.

Раковський каже, що большевики готові пожертвувати свої засади.

ПАРИЖ, 9. падолиста. — Тут відбулось тайне принятте большевицького представника в Лондоні Кріста Раковського.

Принятте уладив голова французької комісії для справи признання Росії Де Монзі, а були на ньому теж бувший французький амбасадор в Петербурзі Нулен і Джан Ербетт, котрого тепер Erріо призначив амбасадором Франції у Москві.

Кромі того продістався на се принятте репортер тутешнього дневника Котідіян, представившись за приятеля Раковського.

Він тепер подав у своїй ґазеті промови, які виголошено на сьому приняттю, а які мали бути тайною.

Він пише, що там Раковський сказав між іншими так:

„Я знаю, які перед нами перепони. Але ми дипльомати розуміємо добре, як при нагодах пожертвувати наші засади, щоб помогти справі російських інтересів".

Він пригадав, що в Женеві не вдались переговори з большевиками ,тому, що їх суджено і все провоковано за „закони і приватну власність". Колиб сього не говорено було, казав він, то можна було дійти до порозуміння.

Тепер, на думку Раковського, не треба богато говорити про „закони і приватну власність", то переговори пійдуть легко і прийде до французько-російського порозуміння.

Учасники сього приняття не заперечують сих розмов, а тільки кажуть, що вони були приватні.

УНЕВАЖНЕННЯ ПРОДАЖІ КАМЕНИЦЬ ПРИ УЛИЦІ ОСОЛІНСЬКИХ У ЛЬВОВІ.

Польські львівські ґазети звідомляють: Камениці при ул. Осолінських ч. 8, 10 і 12 (в одній з котрих є теж театральна саля) належали до промисловця Станислава Горшовського. З кінцем 1919 року Горшовський продав усі три камениці за міліон сто тисяч польських марок. Тепер Горщовський вніс протест, що його посередник, адвокат Ліняль обманив. А саме Горшовський мав нібито застерегтись, що продасть камениці лише Полякови. Пізнійше нібито щойно дізнався, що камениці заінтабульовані на Українців: Йосифа Голінатого, б. комісаря намісництва й адвоката дра Михайла Фільца (оба члени партії ДСДП.) Тому то Горшовський за посередництвом адвоката Янішевського виступив із цивільним процесом, домагаючись від суду уневажнення свого контракту купна і продажі, заключеного з пп. Голінатом і дром Фільцом. Процес тягнувся майже чотири роки. Найвисший суд у Варшаві уневажнив контракт, заключений з пп. Голінатим і дром Фільцом і установив наново Горшовського власником згаданих камениць. У Польщі все можливо. В згаданих каменицях міститься м. і. товариство українських учителів „Взаїмна Поміч".

В КРЕМАТОРІЇ В ПРАЗІ СПАЛЕНО МУРИНА.

В праській крематорії спалено першого мурина Крістіяна Ебенезера. Він був популярною фіґурою в Празі як портієр у ріжних готелях і забавових льокалях. До Праги переселився ще яко 13-літній хлопець із данських кольоній. Ставши кельнером у одній малій реставрації, навчився чеської мови між чеськими студентами. Читав чеські ґазети й цікавився політикою. Чотирнайцять днів перед смертю оженився з елеґантною Чешкою, котра тепер носить чорну жалобу.

ПЕРШИЙ ВИСТУП АНҐЛІЙСЬКИХ ФАШІСТІВ.

ЛОНДОН, 9. падолиста. — Нині виступили тут вперве парадно в рядах анґлійські фашісти під проводом їх лідера ґенерала Блекені. Вони були з прапорами і бандами та чорносрібними відзнаками.

На Трафалґар Сквер ґенерал Блекені виголосив промову, в якій заявився за забороною вступу чужинцям до Анґлії, котрі, як казав причиняються тільки до збільшення безробіття і ширення комунізму. Також домагався, щоб правительство внесло в парляменті законопроект з острою забороною аґітації проти держави.

Ся маніфестація була проти комуністичної демонстрації, але комуністи не появились і маніфестація відбулася спокійно.

ЕРРІО КРИТИКУЄ МІЛЬРАНА І НАЦІОНАЛІСТІВ.

ПАРИЖ, 9. падолиста. — Французький премієр Erріо виголосив нині довшу політичну промову в Роде, в південній Франції, в якій різко виступив проти бувщого президента Франції Мільрана і націоналістів.

Він сказав, що Мільран, Пуанкаре і їх національний бльок руйнували Францію і довели її були над беріг банкротства та мало не спровокували нової війни.

Тоді народ їх відкинув, казав премієр, у парляментарних виборах і дав більшість соціялістам. Соціялістична більшість говорив він, щойно спасла Францію від руїни і від відокремлення серед других держав, в якому Франція була при кінці власти Мільрана і Пуанкаре.

СТРАЙК В АВСТРІЇ ТРИВАЄ ДАЛІ.

ВІДЕНЬ, 9. падолиста. — Залізничний страйк в Австрії триває далі. Для перевозу і переїзду вживають автомобілів, а навіть і літаків.

Італія і Чехо-Словаччина терплять ізза сього страйку і стараються вплинути на Австрію, щоб скоро полагодила страйк.

ФРАНЦІЯ ДІСТАЄ НОВУ ПОЗИЧКУ.

ПАРИЖ, 9. падолиста. — Нюйорський банкир Дж. П. Морґен згодився дати Франції нову позичку в сумі 150,000,000 долярів.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодинокe число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіти і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

У СВІТЛІ ЧИСЕЛ.

ЯК ПОВТОРЮЄТЬСЯ ІСТОРІЯ. — ТРИ КОШТОРИСИ. — НА ЦІЛУ УКРАЇНУ ВИТРАЧАЄТЬСЯ ВДВОЄ МЕНШЕ, НІЖ НА ОДНЕ МОСКОВСЬКЕ МІСТО.

„Історія повторюється двічі,— писав колись Карло Маркс у своїм „Маленькім Наполеоні": — тільки за першим разом вона приходить у виглядї трагічнім, а за другим — у виглядї комічнім".

Не знати, чи є що комічного в тім повторенню історії, яке нині спостерігається на Україні. Але що там історія повторюється, й повторюється майже до найменшої дрібниці, це очевидно для кождого, хто історію знає.

Ще нема й двох десятиліть, як нам, тогочасним молодим Українцям, приходилось день-у-день, місяць-у-місяць і рік-у-рік обчисляти, скільки царська Росія з України бере й скільки вона їй повертає назад. Ми копались у важких статистичних виданнях, вишукували числа, писали довгі табелі й чорним по білому доводили, що царська держава живе коштом України. Виходило так, що передвоєнна Росія мала від України коло півміліярда рублів річного прибутку, а витрачала на сю багату кольонію ледве яких 200 міліонів.

Ми тогочасні молоді Українці, ще не встигли зовсім поснівати чи полисіти, а вже знов доводиться братись за те саме ремество. Знов Україна стоїть у тім самім матеріяльно-фінансовім відношенню до Росії, як давнійше. Знов Україна наповняе московську державну скарбницю своєю кервавицею. І знова на долю самої окраденої України лишаються мізерні окрухи, які падають з роскішного московського стола.

Поки совітські фінанси були в стані дезорганізації, поки тривала т. зв. інфляційна господарка, це ще так не помічалось. В очах миготіли міліярди, біліони, триліони — але великого реального значіння вони не мали, бо за все одвічала друкарська машина. Станок крутився день і ніч, викидав гроші цілими сотнарами, й сторонній людині трудно було зорієнтуватись у цій величезній горі паперу та встановити, скільки звідки прийшло й скільки куди пішло.

Але нині совітські фінанси знов прийшли до нормального стану. Перемудрі совітські фінансисти переконались, що на комуністичних засадах у грошевій господарці далеко не заїдеш, і повернули до старої „буржуазної" фінансової системи, себ-то до ЗОЛОТОЇ ВАЛЮТИ. Скінчилась інфляція, відпочиває друкарська машина, а натомісць почав працювати карбівничий станок — і тут наче блискавка зразу освітила взаємні фінансові відносини між Україною та Московщиною. Старі й вічно-нові відносини!

Маємо перед собою ТРИ КОШТОРИСИ на 1925-й рік, затверджені відповідними установами: бюджет цілої СССР., бюджет УССР. і бюджет міста Москви. Для чого ми приточили останній кошторис, це читач зараз побачить.

Кошторис цілої федерації затверджено в сумі 2046 МІЛІОНІВ золотих рублів. Це кошторис дуже малий для такої великої держави, бо вже перед війною Росія мала 3½ міліярди державних прибутків і видатків. Але совітська держава вбога, позичати їй ніхто не хоче, й хіть-нехіть доводиться вдаряти на ощадність.

КОШТОРИС УССР. ЗАТВЕРДЖЕНО В СУМІ 84 МІЛІОНІВ КАРБОВАНЦІВ.

Властиво досить було-б поставити ці два числа поруч і втриматись від дальших пояснень. Для тямущої людини, хоч скілька-небудь знайомої з українсько-московськими економічними відносинами, цього було-б досить. Але не зашкодять і пояснення.

Найкращим поясненнем тут буде слідуючий факт: КОШТОРИС МІСТА МОСКВИ ЗВЕДЕНО В СУМІ 137 МІЛІОНІВ РУБЛІВ.

Що нам кажуть ці три кошториси? Більше, ніж могли б сказати тисячі агітаційних промов, міліони відозв і цілі бібліотеки учених розвідок.

Бюджет цілої совітської держави, як відомо, складається не тільки з прибутків, зібраних на Московщині, але переважно з прибутків, зібраних по инших, немосковських частинах держав. До загальнодержавної, московської скарбниці йдуть гроші з України, Білоруси, Кавказу, Сибіру. Ці прибутки витрачається на загальнодержавні потреби: на військо, закордонне представництво, підготовлюванне „світової революції" то-що. Рештки, яких не доїдає Москва, лишаються на місцеві потреби: народню освіту, поліпшенне сільського господарства й т. и.

Із тих 2046 міліонів, з яких складається загальнодержавний кошторис, принаймні четверта частина добувається на Україні. Одного харчового податку Україна мусить дати близько 200 міліонів. А про те на долю самої України залишається тільки 84 міліони. Гірше як за царських часів і менше, ніж припадає на долю одної московської столиці!

Остання подробиця настільки підкреслює той страшний визиск, якого нині зазнає Україна, що тут буквально уста німіють. До чого дожила Україна, що вона зі своїми великими просторами й десятками міліонів людности має вдвоє менший бюджет, ніж одне-однісіньке московське місто!...

Історія, як бачимо, дійсно повторюється. Україна все була обектом визиску для Московщини — лишилась вона таким обектом і тепер. Дивилась на неї царська влада, як на дійну корову — так саме дивиться на неї й теперішня червона влада.

Тільки декорація змінилась. Царська влада дерла з України ДВІ ШКІРИ, але відверто казала, що ніякої України не було, нема й не буде, а червона влада дере з України СІМ ШКІР і при тім лицемірно запевняє всіх і кождого в своїй щирій любови до „автономної, федеративної чи там самостійної" південної кольонії...

Чи не в тім комічна сторона цього повторення історії полягає, що знаходяться люде, які тим запевненням вірять? Може бути.

Прага, 25. жовтня.

Мартин Гак.

ХУТОРЯНЕ.

З празьких вражінь.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

При всій пошані до тої великої культурної та організаційної праці, яку виконує українська еміграція в Чехословаччині, не можна не вболівати над одним з побутом наших людей на чужині.

Цим явищем є хуторянство — глибоке, вперте, якесь органічне хуторянство.

Люде живуть наче десь у Кобеляках чи Глухові, а не в Празі — як не як, а центрі великої держави, значнім европейськім місті, осередку слав'янського руху. Живуть відокремлено, своїми власними інтересами й турботами, варяться у власнім соку, не зближуються з Чехами, не приймають їхнього й не навчають їх свого.

Добрих наслідків таке хуторянство дати не може. Якраз цими днями сталась подія, що дуже яскраво показала, як тяжко мститься таке творенне „держави в державі" на чужій стороні.

Один визначний Чех вже давно підступав до наших людей з проектом утворення „чесько-української єдности" (спілки) для обопільного близшого пізнання. Цікаво, що той Чех щось з півроку, а то й довше докучав нашим людям цим проектом. Нарешті, знайшлись Українці, які цею думкою зацікавились. Відбулась маленька нарада; намічено було, кого запросити, й на певний день постановлено було скликати установчі збори „чесько-української єдности".

Настав той день. Українців прийшло душ сорок, але **Чехів прийшло тільки чотирі душі.** А запрошено до представників чеського суспільства було розіслано кілька десятків! Ніхто, однак, на ті запрошення не відгукнувся, бо чотирі души — це все одно, що й ніхто.

Наслідок був глибоко засоромлюючий. Не знаю, чи хто з наших людей подивився „в корінь", чому це так сталось, що Чехи так мало проявили зацікавлення до справи зближення з Українцями. А подивитись варто, хочаб для того, щоб надалі не повторювати старих помилок.

Чехи — нарід практичний і реальний. Де вони сподіваються якоїнебудь користи чи приємности для себе, туди вони йдуть. Під цим оглядом вони цілком поступають по євангельськи, не розбираючи, де Елін, а де Юдей. Та й дико було-б запідозрювати Чехів у яколи вони ставляться до нас з такою гостинностю; витрачають на нас стільки коштів тощо.

Чому-ж вони до нас не прийшли? Бо, очевидно, не сподівались від нас ні користи, ні приємности. У ґрунті річі це несправедливо, бо фактично Українці можуть дати Чеам під зглядом товариським коли не стільки що Москалі, то всетаки досить богато. Отже це **тільки наша вина,** що не зуміли Чехів собою заінтересувати.

Вже три роки, як наша еміграція осіла в Чехословаччині компактними масами. Але за цей час не навязало ніяких товариських чи культурних стиків між гостями та господарями. Українські професори не знайомляться з професорами чеськими і не бувають у них. Українські мистці не знають своїх чеських колеґ; навіть не ходять на їх вистави. Українські журналісти не працюють у чеських часописах і навіть не читають їх. Тільки українські студенти знають так-сяк чеську мову (бо мусять) і мають такі-сякі звязки поміж Чехами, алеж не студенти дають тон чесько-українським відносинам.

Наше старше еміграntське покоління твердо засіло, сказку просто— окопалось на своїх хуторах і ніякою силою його звідти не вибити. Зовсім як у славній баляді:

„Барони воюють,
Барони балюють, —
Барон фон Ґрінвальдус
Все в тій самій позі
На камні сидить"...

Вони все „на камні сидять": Іван Іванович цікавиться тільки Іваном Никифоровичем, а Іван Никифорович — Іваном Івановичем. Вони вчаться, вчать, студіюють, читають, працюють, творять нові цінности, — але від свого хутора ні на крок не відступають.

І ось вам наслідокщ по трох роках нашого перебування в Чехословаччині Чехи про нас знають стільки, скільки знали в перший день нашого приїзду. Себто, не знають нічого, або майже нічого. І коли їх кличемо до себе в гості, коли нарешті кажемо, що хотіли-б навязати з ними більш інтимні товариські взаємини — вони просто не приходять.

* * *

Перед роком, коли я що-йно приїхав до Чехо-Словаччини, я написав до „Свободи" про данського амбасадора у Празі п. Геста, як він за два місяці навчився по чеськи, як він на перших сходинах чесько-данського товариства сказав довгу промову по чеськи і який це величезний ефект викликало.

Минув неповний рік — і вже можна бачити реальні наслідки цеї мудрої поведінки. Гест заключив з Чехословаччиною дуже корисну для Данії торговельну умову, у Празі тепер на кождім кроці можна бачити данські товари: данську „королівську" порцеляну, данське масло, данську свинину. Так, це покажеться дивним, що в Чехах не стає своєї свинини. Але це факт: третя часть тої свинини, що споживається в Чехословаччині, привозиться тепер з Данії.

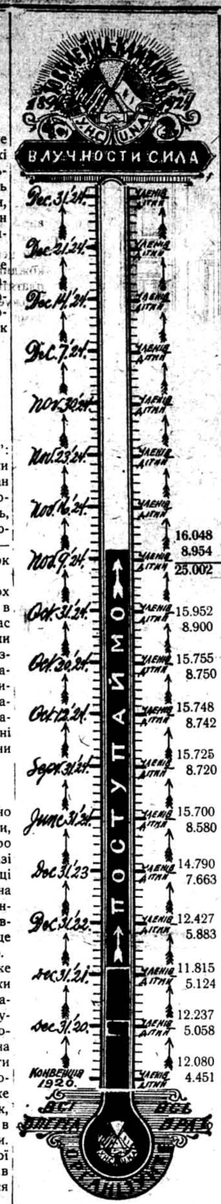
Дипльомати инших держав дивляться на ці наслідки й тільки облизуються. А може й ні, бо вважають для себе занадто понижуючим займатись такими „дрібними" справами запобігати чиєсь „ласки", до когось „підлизуватись". Наші емігранти у величезній своїй більшости якраз отих дипльоматів останньої катеґорії й нагадують. Вони або облизуються, поглядаючи на величезні запомоги, видавані Москалям з чеських державних фондів, або зневажливо копилять губу: „Обійдемось, мовляли, й без цього"...

А чого там облизуватись чи копилити губу! Одно й друге є тільки оправданнем для власного лінивства, для власної нецікавости, для власної привязаности до своїх пантофлів і шляфрока, до свого хутора та Івана Івановича.

Прага, 19 жовтня.

Радянин.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА"

В повисшій шпальті офіціяльного органу У. Н. Союза, підчас теперішної „ювилейної кампанії" рекордовий департамент У. Н. Союза буде виказувати поступ кампанії і зріст членів орґанізації в формі термометра.

В надії, що Вп. Члени і Членкині будуть старатися, щоби рівнобіжно з датами підносилося і число обезпечених то є членів і дітий приєднаних до орґанізації підчас сеї ювилейної кампанії, кличемо всіх до вспільної орґанізаційної праці, до приеднування нових членів після розісланих до відділів інформацій.

І. Каштанюк
рекордовий секретар.

МІТИНГИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Тов. Вільні Козаки, від. 316, пода єдо відома своїм членам і членицям, що звичайний місячний мітинг відбудеться в четвер, 13. падолиста в гали 102 Joiner St., 7.30 вечером. Проситься всіх членів прибути на сей мітинг, бо на тім мітингу буде вибір нових кандидатів на уряд Тов. на рік 1925. Не явившийся член заплатить кари 50 ц., а урядник $1.00. Проситься всіх довгуючих, щоби прибули і вирівнали свої довги. Пригадується родичам, котрі еще своїх дітий не вписали, нехай впишуть на тім мітингу, а також і старших будесь принимати до Тов. і У. Н. Союза. Вступ тепер вільний. — П. Ковтун, М. Магомет, В .Кучмій.

КОГО ДНЕСЬ НАМОВИТЕ ОБЕЗПЕЧИТИСЯ В У. Н. СОЮЗІ, ТОЙ ВАМ ЗА ЦЕ ВДЯЧНИЙ БУДЕ ЗАВСІГДА.

За такі признання дбає Союз.

До головної канцелярії Українського Народного Союза наспіло таке письмо:

„До Поважаного Уряду Українського Народного Союза.

„Сердечно дякую Вам, панове урядники, за виплаченне мені посмертної запомоги по моїм мужу Стефані.

„А подякувати хочу Вам найперше за то, що виплатили мені сю запомогу всю і так скоренько. Український Народний Союз певно добре знає, яка се велика радість ся посмертна запомога для вдови, яка лишилася сама в світі зі семеро дрібними діточками, з котрих старший має всего 11 років, а наймолодше шість місяців. Не скажу вже я за себе, а скажу за сі сироти, що вони будуть добру мати память від Українського Народного Союза. Як підростуть, вони певно будуть памятати, як Український Народний Союз ратував їх тоді, як вони лишилися на широкім чужім світі сиротами без батька.

„Я бажаю Українському Народному Союзови, щоби він зростав у члене та щоби він назбирував міліони долярів маєтку, коли він так добре ґаздує своїм майном і так щиро допомогає вдовам і сиротам.

„Гаразд!
Ще раз дякую!
Марія Микитюк.

Український Народний Союз до сього додати може лишень одно, а то се, що йому о нічого другого не ходить, як власне о те, щоби всі вдови й сироти почувалися супроти нього так, як почувається в страшнім нещастю Марія Микитюк. В сьому почуванню вдів і сиріт Український Народний Союз бачить запевнення свого призначення й існовання.

Матвій Костишин.

В ЄДНОСТИ СИЛА.

Розгулялось синє море,
Дніпро скажеліє,
Буйний вітер в степу стогне,
Сердито шаліє.

Чайка скрилась в очереті,
Кигикать не хоче
Тільки байрак шумить собі
Осока шепоче...

Повний місяць вийде, гляне,
Гляне, задумаєсь,
Щоб не бачить цього лиха,
За хмару ховаєсь.

Щоб не бачив, не чув стону
Закутих в неволи
Не дивився на могили
Сумуючі в поли.

Що в них славу закопали
Москалі з Ляхами
Щоб заснула сном блаженним
Разом з козаками.

Щоб той гомін не розніся
Від хати до хати
І закутих не розбудив
Волю здобувати.

— — — — — — — —

Спить же слава, спить козацтво
Кошові, гетьмани,
Нема кому надівати
Червоні жупани;

Нема кому у бій вести
Безталанні діти,
Нема кому на Вкраїні
Правдов володіти.

Бо Москалі шаранчею
На Вкраїну впали,
Землю кровію зіллану
Собі приєднали.

А братів в кайдани скули
Взяли в поневірки,
А їх землю розділили
Поміж недовірки.

Днесь наш брат терпить неволю,
Голод, недостаток,
А Москаль, що лиш спіткає,
Тягне за податок.

Так живуть на Україні
Тай під Москалями
А ще тяжше в Галичині
Живуть під Ляхами.

Тюрму, муки і тортури
Зносять небожата,
Бо панують Неронові
Римські онучата.

Але пімста не заспалась
Кличе :збудись, брате,
Пізнай волю, научися
Як ю шанувати.

Не в роздорі, тільки в згоді
Подайте всі руки,
Той не будете просити
В чужих запоруки.

Бо в єдности зросте сила,
А з силою воля
І пригорне нас в обійми
Усьміхнена доля.

Зійде сонце, стихне море
І не буде грати,
Місяць з радости не буде
За хмари ховатись.

Бо воскресне воля-доля
Степ розвеселіє,
Що на вільній Україні
Сонічко пригріє.

Тоді вернуться гетьмани,
Козаки чубаті,
Розкують братів з кайданів —
А вороги кляті

Проженуть поза кордони
Щезне орда дика...
І сімя нова повстане
Одна і велика.

Джейсіти, 25. 10. 1924.

У. С. Р. [illegible]

Безпритульні д[illegible]

У Києві в[illegible] комісій [illegible] притуль[illegible] вих і [illegible] лодно[illegible] каде[illegible] кащ[illegible] еть[illegible] іс[illegible] мо[illegible] установ, що обнимають 1.622 дітий. Від квітня до серпня с. р. Комісія мала прибутків 184.961 рублів.

В поодиноких повітах справа з опікою над безпритульними дітьми стоїть так:

На Черкащині з 13.750 безпритульних дітий тільки 3.000 приміщено в діточих будинках, відкрито санаторію на 90 хорих дітий, улаштовано 3 діточі захоронки на селах і 2 діточі майдани.

На Умащині ревакуовано 65 дітий, орґанізовано діточий табор-комуну, 5 діточих майданів на селах, 3 захоронки.

На Білоцерківщині зорґанізовано 15 діточих будинків, 8 захоронок і 4 майданиг 30 до 35 проц дітий — недокравні, до 10 проц. дітий хорі на туберкульоз.

На Бердичівщині зорґанізовано 17 захоронок і 9 діточих будинків.

На Малинщині в діточих будинках утримується 530 дітий, істнує 6 захоронок і 6 майданів.

На Київщині (без міста) є діточий табор, в якім приміщено 217 дітий і два дітоні будинки.

На Шевченківщині є 11 діточих будинків, де утримується 654 дітий, 1 діточий табор на 230 дітийш 7 захоронок і 11 діточих майданів.

Всі ті установи не охоплюють всього числа безпритульних дітий. Утримуються вони переважно на жертви суспільности. Справа ще не є якслід наладжена, але суспільність береться енерґічно до боротьби з цим злом, яке грозить страшними наслідками в будуччині.

Зівд займався головно справою удностайнення опікунчих заходів над безпритульною дітворою і головною формою боротьби з безпритульністю узнав орґанізацію діточих установ з сільсько-господарським і реміснучим характером.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

Нюарк, Н. Дж. Тутешня Українська Жіноча Громада, вислала через Злучений Комітет Помочі Україні в Нюарку 100 долярів, а саме на гімназію в Городенці 25 долярів, на українських інвалідів 25 дол. на Рідну Школу 25 долярів та студентам у Празі 25 долярів. **В.К.**

Бриджпорт, Конн. В нашій місцевости дня 16 с. м. має відбутись посвяченнє угольного каменя під угорську (українську) руську школу, котре довершить Еп. Токач. На згадане свято дістали також запрошення укр. товариства а то: Укр. Січ. від. 59 У.Н.С.і Бр. св. Петра і Павла від. 139 У.Р.С, котрі згодилися взяти участь і показати між Американцями, що і Українці в Бриджпорті є.

Кожний член і членкиня з тих двох відділів повинні взяти чинну участь!! Приходіть на 16. до церковної галі, а звідтам з українськими прапорами помашеруємо до угорської церкви. Покажім на сей день всю укр. силу, щоб нами другі народи не завстидалися. **Г.**

Найставн, Па. Заходом Шкільного Комітету при Українській Громаді в Найставн. Па., відбулось дня 2. падолиста шкільне віче. Реферати виголосили слідуючі референти: Др. Семен Димидчук, учитель школи д. П. Дубає і Ст. Слободзян. Всі три референти вивязалися зі своїх праць дуже гарно почім много присутних громадян забирало голос, що доказує загальне заінтересованнє і зрозумінне значіння рідної школи. Вибрано комітет, який піде по хатах переконувати тих, що своїх дітей до української школи не посилають.

Під сю пору ходить до школи 85 дітий поділені на чотири кляси а науки уділяє учитель П. Дубас, кождого дня крім неділь від години 5. до 7. вечер.

Всі наші громадяне в Найставн, Па. повинні зрозуміти, що се в їх інтересі лежить дати дитині відповідне образованнє а так само не забувати, що тілько українська школа притримає дітей при нашій народности. Родичі так само мусять зрозуміти, що се не тілько їх діти а так само се діти українського народа. Що як діти не будуть вміти говорити по українськи не бутуть знати хто вони і чиї їх батьки се буде встид не тільки родичів а так само всего громадянства.

В нашій місцевости є около 200 українських родин з котрих 80 родин є власниками своїх домів. Так само маємо тут українських бизнесменів, котрі посідають 15 ріжних складів і всі наші бізнесмени належуть до бр. св. Володимира від. 105 У.Н. Союза.

На днях отвирає д. М. Дольницький, при 5-ій і Вестмореленд ул., бюро купна і продажей реальностий. Є повна надія що родимці, знаючи його, як людину совісну і щиру для українських справ щиро його піпруть в розпочатому ділі.

Другий наш громадянин д. Лука Федорович отворив кравецьку робітню при Ровен ул. і певно наші громадяни підіпруть свого чоловіка, що вийде на користь не тілько його, а так само і користь нашого народа. **С.**

Елсворт, Па. В нашій місцевости сталася неаби яка пригода. Був ту собі один такий Ляшок, що колись пішов боронити Польску, вступив до армії Галера і там видко, що був добрий сокол. Відтак повернув ту назад до Америки, і тому рік вже минув, як ся оженив з одною вдовою словенскою. Рицерж сей нераз ані два побивав свою жену і навіть сидів у Івановій хаті за се. Листопада 7-го ішов собі улицею один чоловік, Словак, каліка без ноги. Рицерж ні сіло ні пало кинувся на того каліку, бо думав певно, що напав на Галичину. Каліка не міг утікати перед тим розбишаком і укрився коло одного дому. Не маючи иншої зброї бідака пірвав до рук підпору що господині підпирають шматте і так щаeливо поцілив Ляшка по голові, що зараз завезли його до Пітсбурґа до шпиталю де на другий день віддав богу духа. **О.**

МОЛИТВА.

(Присвячує Українцям у Бриджпорт, Па.)

Пощо ти молишся, брате мій?
Толитва твоя проклята,
Бо в серци твоїм гниль есть і гній,
Ненависть супроти брата.
Недосконалим для тебе все,
Вир серця твого бурливий;
Хто кличе, кажеш: брехню несе!
Ти оден лиш справедливий.
Над братом твоїм ворог лютий
До схочу буде знущався,
Байдуже тобі, бо ти блудний
Син, і Неньки відцурався.
Ти богохулиш, як молишся:
„І остави нам, о Боже,
Як оставляєм ми всім і вся"
І тут лукавиш небоже.
Каменем на брата ти мечеш,
Що до обовязку взиває,
І тим приспати совість хочеш,
Котра спокою немає.
Не молись більше, ні, брате мій,
Будь атеїстом без віри,
Сповнений буде оден гріх твій,
А так сповняєш без міри.
Та колиж інакший намір твій,
Коли молитись хочеш ти,
Викинь із серця гниль, викинь гній
Серце і душу очисти.
Полюби народ свій в горя дні,
Так Бог велить і природа
І серце віддай те вітчині
Бо син ти того народа.
Г щезне ненависть, темнота,
І счезне злюща трівога,
Тоді молитва щира, свята
Мов зоря полине до Бога.

Василь Пухта.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Від Українського Демократичного Клюбу, 59 St. Mark's Place (8 Street).

Натуралізація чужинців, яка була припинена на час виборів, вже розпочалась. Для вигоди тих, котрі стараються о горожанські папери, відбуваються **ВІДЧИТИ** в Клюбі в кождий вівторок о 8. вечером на тему **„How to become American Citizen"**. Вступ вільний.
263-64 **Виділ.**

ТРЕТИЙ КОНҐРЕС ОБЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ОРҐАНІЗАЦІЙ В АМЕРИЦІ

що відбувся в Філяделфії, Па., дня 28. жовтня 1924 року.

(Продовження)

(9)

II.

А тепер пригляньмося, як виглядає наше політичне життя в нашім власнім нутрі.

Про радянську Україну не богато прийдеться сказати, а то задля браку достовірних інформацій. Преса, яка до нас доходить, має офіціяльний урядовий характер, тимто й не може бути вірною відбиткою дійсного життя, а відомости приватні скупі.

На загал під національно-політичним оглядом стає там відраднійше. Попри урядову, а тим самим і пиняву„ українізацію", переводиться стихійна націоналізація, себто зростає чим раз більше національна свідомість широких мас, як рівнож стремліннє до цілковитої державної самостійности. Це потверджують вісти з ріжних сторін Великої України. Національно-політичне відродженне зростає в підполю, а то що на верху має більш суто комуністичний характер. Але й з того можна добачити цілковитий занепад комунізму на Україні а попри це зріст національної ідеї.

Бачимо рівнож, що й культурне життя зростає. Свідчить про це от хочби звіт Київської Академії Наук, який в наших руках. На Великій Україні маємо декілька українських університетів і иншого рода висші школи. Не відповідають вони по правді в цілости вимогам української культури та українським національним і державним інтересам, але фактично істнують, як українські інституції.

Без сумніву, найбільш не дає стати Великій Україні на ноги економічна руїна. Над найбільше урожайною країною в Европі тяжить завдяки большевицькій господарці ще й до нині марево голоду. Річ ясна, що Москва експльоатуючи Україну, штучно піддержує той голод, та його збільшає, щоби в той спосіб відвернути увагу українського народа від боротьби з московським поневоленням, а звернути на боротьбу з голодом. На мою думку і в тім наступить зміна. Европейське замирення і визнанне большевиків, або зміцнить їх політичне положенне і дасть їм доступ до кишень світових банкирів для нових довгів, або збільшить внутрішний розклад і приспішить конець їх правлінню. Многі кажуть, що то друге правдоподібнійше, ми знова не потребуємо бавитися в пророків, бо найближча будучність розвяже ту квестію. На всякий случай, як що большевики вдержаться і дістануть кредити, будуть мусіли обернути їх рівнож і на поправу сільського господарства на Україні вже по тій причині, щоби мали що вивозити за границю для оплачування процентів від довгів.

Коли Велика Україна підійметься економічно то зросте й культурно та національно. Тоді й легше буде розвязатися з Москвою і політично.

Друга українська земля, Підкарпатська Русь, що з півміліоновим українським населенням опинилася під Чехославаччиною та зазнає найбільшої ще зі всіх українських земель свободи, моглаби бути тепер прибіжищем для української державної думки, якби не культурна і національна відсталість цеї країни та хитка політика чеського уряду, який немає ясно зачеркненої політичної лінії відносно цего краю та потурає москвофільству.

В Бесарабії і Буковині українське житя завмерло. Не тільки з політичного але й з культурного боку. Політичний режім Румунів супроти Українців зовсім такий самий, як у Поляків. Йде по лінії цілковитого винещення українського племени.. Спротив з боку населення слабий.

Волинь, Холмщина, Підляше і полісе вели боротьбу о поліпшення свого політичного положення в Польщі через свою соймову репрезентацію в варшавськім соймі. Посли ті одначе переконалися, що ніяка їх льояльність не спинить Польщі від кольонізації українських земель та від її екстермінаційної політики супроти українського народа. Перейшовши до сталої опозиції зєдналися вони фактично з тактикою укр. народа в Галичині. Можна сказати, що 8 міліонів Українців під Польщею єднає тепер не тільки спільне ярмо, але на загал і однакове неґативне відношення до Польщі. В боротьбі з Польщею займає Галичина особливше місце. Вона має найбільшу національну свідомість, а її столиця Львів стає осередком культурного, економічного та політичного життя всіх західно-українських земель. Ні Галичина, ні Львів не відграють в політичнім життю зах.-укр. земель одначе такої ролі, як повинні, а т. зв. сокальський кордон на жаль ще й досі не зовсім прірваний. Вину в тому треба приписати в першій мірі польському теророви, а дальше, невідрадним обставинам, в яких опинилося наше політичне життя в Галичині.

Наші політичні партії в краю ледви животіють. Поза комунікатами не видно иншої активности. Не тільки нема єдности в формі давної міжнародної Ради, але й єдности в самих партіях, які поділилися в своїх лонах на групи.

Ідеольоґічна єдність в краю стратила свій престиж через т. зв. угодову групу, яка витворила в нац. демократичній партії виступила з різкою критикою політики Президента Др Евгена Петрушевича та проголосила заразом свою склонність полагодити відносини з Польщею в сей спосіб, щоби признати польську державність а домагатися автономії.

Боротьба в тою ґрупою нанесла краєви і нашому закордонному державному центрови велику шкоду. Вислідом цего було те, що майже на протязі цілого року була припинена наша пропаганда за кордоном та що ще до сего часу край не виявив своєї думки відносно створення того політичного центра за кордоном, який повинен би продовжати авторитетно визвольну акцію бувшого уряду З. О. У. Н. Р.

Змагання угодової ґрупи зістали вправді зліквідовані, але це ще не значить, що таких тенденцій в краю нема. Є вони, а тільки не виходять на верх, але зате тим сильнійше підривають і так вже ослаблений український орґанізм та зводять нашу політичну думку на бездорожжа.

Ця як раз обставина заставила Військову Орґанізацію в краю перевести ревізію своєї дотеперішної роботи, залишити суто політичну роботу політичним партіям, а самій взятися до уздоровлення відносин іншою дорогою, а саме через уґрунтованне в нашій суспільности всеукраїнського боєвого націоналізму, який має відродити і піддержати державницький дух нації. Послідний зїзд Військової Орґанізації заявився за переміною орґанізації на революційну та за поширенням серед мас державницької ідеольоґії дорогою устної і писменної пропаґанди, а в першій мірі терору, приміненого до ворога у всіх його видах. В той спосіб треба розуміти її відновлену діяльність, яка обявилася між иншими і в атентаті на польського президента Войцеховського.

Хоч міжпартійної єдности в краю нема, то все таки треба признати, що у всіх найважнійших моментах, де загрожений інтерес нації всі українські партії поступають солідарно, а навіть видають спільні заяви.

На особливішу увагу заслугує ту молодь, що гуртувалася біля українських Високих Шкіл у Львові. З великою самопосвятою та особистою шкодою боронить вона свого тайного університету, як символу української, самостійної держави і дасть Бог, що вдержить його до того часу, коли він, як Вільний Університет, увінчаний короною мучеників, ввійде в склад вільних університетів на Великій Україні.

* * *

Так добігаю до кінця свого реферату. Важко жити укр. народови на його землях, тому й радісного не богато почули Ви від мене. Але на те ви зрілі та свідомі мужі, щоби глянути правді в очі та повзяти відповідні міри, щоби допомогти визволенню.

Я Вам представив міжнародне положенне нашої справи на ті вигляди, які мати мемо при найблизшім міжнароднім конфлікті на Сході Европи. Не сказав я одначе нічого про відбудову укр. держави о власних силах, а про це власне в послідних часах найбільш говорилося та писалося. Не сказав я тому, що тих саме сил ми не маємо, щоби сегодня могли визволитися та мати свою самостійну державу.

Шлях визволення о власних силах тернистий і довгий, але зате одинокий, який певно доведе нас до цілі. Йде він шляхом орґанізації і самопосвяти цілого народу. І якраз в тім напрямі належить виховувати і вести наш нарід. Інакше не поможе нам навіть нова сприяюча світова завeруха і нові переворoти, бо застануть нас так неприготованими, слабими і не зорганізованими, як це було при розвалі Росії на Великій Україні, або в Галичині, коли розпадалася Австрія.

Як кожда одиниця так і народи кують собі самі долю. Через довгі століття кували нам другі долю, а ми брали то, що в дорозі московської чи австрійської ласки нам з панського стола спадало, тому й не диво, що гірка була наша доля. Ми були жебраками й рабами. Щоби стати вільним народом треба мати в першу чергу вільну, а не рабську душу, треба вміти жити для якогось висшого ідеалу, треба бути здібним до самопосвяти, та бути боєвою людиною, для якої важке положення народа додає хиба завзяття до боротьби, а не є, як ще у нас буває причиною до цілковитої апатії та руїнницької критикоманії.

В наших руках наша судьба. Міжнародне положенне ще буде прихильне для укр. державности, але добудемо її тільки дальшою завзятою боротьбою з ворогами орґанізацією наших сил та самопосвятою.

Референт ставить по думці своїх виводів отсі резолюції:

Заступники українського народа в Америці, зібрані дня 28. жовтня ц. р. в Філаделфії, Па. на Третім Конґресі Обєднання Українських Орґанізацій в Америці, віддавши найглибшу пошану поляглим і живучим мученикам, героям і оборонцям української державности, повзяли слідуючі ухвали:

I. Боротьба за Соборну Українську Державу.

1) Як попередні Конґреси Обєднання так і теперішний стоять непохитно при ідеалі нашої нації: **Одній Неподільній Самостійній, Соборній Українській Державі.**

2) Конґрес стверджує, що український нарід на всіх своїх землях не є власним господарем та що влада на тих землях знаходиться в руках його ворогів.

3) Конґрес заявляє, що український нарід не тільки, що не погоджується з ніодною окупацією своїх земель, але ще до того веде весь час з окупантами важку, неустанну боротьбу.

4) Конґрес заявляється дальше за дальшою безоглядною боротьбою з окупантами, вважаючи боротьбу з ними одиноким правильним шляхом до визволення і добуття державної незалежности.

5) Тому Конґрес остерігає українське громадянство Західної України перед спробами Польщі заманити їх до фіктивних угодових пертрактацій.

II. Продовженне пропаґанди в обороні української державности за кордоном.

Конґрес стверджує, що наша державницька пропаґанда за кордоном дуже підупала з великою шкодою для визволення українських земель.

Конґрес стверджує дальше, що причиною цего є та обставина, що не маємо політичного центра за кордоном, якого призначення малоби бути між иншими і ведення державницької пропаґанди перед світом.

По тій причині Конґрес взиває в першу чергу Соймову Репрезентацію і політичні партії Західної України до негайного утворення закордонного представництва для ведення пропаґанди і правного заступства в імени краю національно-державницьких змагань нашого народа.

III. Утворенне одного Всеукраїнського центра.

Утвореннє зах.-укр. закордонного політичного центра не противиться в нічім змаганню утворити оден всеукраїнський політичний центр для Соборної України. Навпаки Конґрес є тої думки, що утворенне такого всеукраїнського центра лежить в державнім інтересі нації. Конґрес є ще тої думки, що на чолі такого всеукраїнського центра повинна стояти одна особа.

(Дальше буде).

СУД МІЖ ЧЛЕНАМИ УКР. НАЦ. ХОРУ І РАБІНОВОМ, БУВШИМ ІМПРЕССАРІО ХОРУ.

Дня 23. вересня с. р. в Ню Йорку в муніципальному суді пятого дистрикту розбиралася справа межи б. членами Укр. Нац. Хору о. Костецьким і д. Бажановом і Максом Рабіновом, обжалованим названими членами Хору за зломанне контракту. О. М. Костецький і д. В. Бажанів 20-го січня с. р. були обрані членами Укр. Нац. Хору представниками Хору для ведення переговорів з Рабіновом у справі точного виконання ним контракту, який мав кінчитися 7-го травня с. р. Несподівано 29-ого лютого с. р. у Длориді Рабінов звільнив їх з Хору. Прибувши до Ню Йорку, вони запізвали Рабінова до суду о виплаченнє їм відшкодовання: Бажанову в сумі платні за 9 тижнів, — з 29-ого лютого і до кінця контракту, а о. Костецькому в сумі платні за ті-ж 9 тижнів і 74 доляри за тикет з Флориди до Ню Йорку. По розборі діла суд вирішив справу в користь о. Костецького і д. Бажанова, задовольнивши в повній мірі їх претенсії. Свідками о. Костецького і д. Бажанова були їх товариші б. члени хору, а з боку Рабінова свідками виступали: його менажер Ґольдберг, артистка Слободская і другі. Діло о. Костецького і д. Бажанова захищав молодий чеський адвокат Charles Schwanda.

Невдоволений таким рішенням муніципального суду Рабінов передав діло до висшого суду.

Тарас Шевченко.

ДУМКА МАТЕРИ.

Ой люлі, люлі, моя дитино,
В день і в ночи...
Підеш, мій сину, по Україні,
Нас кленучи.
Сину мій, сину! Не клени тата,
Не помяни!
Мене проклятy, я твоя мати
Мене клени!...
Мене не стане, не йди між люди,
Іди ти в гай:
Гай не спитає, й бачить не буде —
Там і гуляй!
Найдеш у гаї тую калину,
То й пригорнись!...
Бо я любила, моя дитино,
Її колись.
Як підеш в села, у тії хати,
То не журись;
А як побачиш з дітками матір,
То — не дивись!...

ПІДКАРПАТСЬКА УКРАЇНА.

I.

Підкарпатська Україна, офіціяльно називана „Підкарпатська Русь", займає територію 12,100 км². Обіймає Мармарошську, Бережську жупу та частину Ужської й Угочанської. Столицею її є Ужгород над Угом. Частини Земплинської, аришської і Спишської жупи, заселені Українцями (Руснаками), належать адміністративно до Словакії разом з другим єпископським містом Пряшевом.

Ціла територія Підкарпатської України є останком великого простору, заселеного колись нашим племенем від Дунаю до Семигороду включно. У Залісю (Семигороді) наше племя зденаціоналізувалося в XIX. ст. до решти, а на Загірю (від Попраду до Вишова, притоки Тиси в Румунії) задержалось в гірських околицях сімох жуп. Давнє українське племя Білих Хорватів творило на Загірю первісну людність перед приходом Мадярів. З родовими князями на чолі підлягали вони Київській Україні від Олега до смерти Володимира.

З приходом Мадярів при кінці IX. ст. грали вони визначну ролю в організації держави, займаючи чільні становища за Арпадовичів (992—1301), що говорили руською мовою на своїм дворі. Українська людність скріплювалася еміграцією на Загіря за Андрія I, Кольомана, Андрія II, Белі IV і Володислава IV — та вкінці за Федора Коріятовича (1354—1393). Князь Лев I захопив Закарпаття і прилучив його наново до Галицько-Волинської держави, куди належало від 1281—1321. Під Арпадовичами і за мішаної династії (1306—1426) руська країна (Universitas populorum ruthenorum) мала свою автономію з окремою радою, судівництвом і адміністрацією. Але златинізована аристократія за Андигавенів (1306—1382) відчужилася від народу на бік до Мадярів, які перейшли під верховладу Риму. З перенесенням економічних осередків зі сходу на захід завязалася угорсько-польська коаліція проти Литви і означила нинішню границю між Галичиною і Закарпаттям за Володислава Ягайла 1387 р.

Українці, позбавлені аристократії, опиралися латинізації завдяки монастирям в Мукачеві і Грушеві в Мармарощині. Їх церква підлягала перемиському епископству. Але з основанням мукачівського епископства 1491 р. впала під догляд латинських епископів в Ягрі (Eger). Духовенство і нарід зіпхнені до стану кріпаків. Духовенство прийняло унію 1649 р., але її перевага довершилась ройно 1734 р. Тоді єпископи підняли 50-літню боротьбу за незалежність церкви від Ягру і добули самостійність мукачівської епархії від Риму через Марію Тересу 1771 року. Перший незалежний епископ Андрій Бачинський (1772—1809) переніс столицю з Мукачева до Ужгороду, заснував семинарію і бібліотеку і високо підніс освіту. Утворився кружок учених, з яких вийшли професори львівського університету за Йосифа II Н. Земанчик і Лодій та творець болгарського відродження Юрій Гуца Венелін. В XVII і XVIII ст. пишеться хроніки і уч. євангелія народньою мовою. Під впливом словянського відродження повстає граматика Лучкая 1830 р. на народній основі. Нею користувався М. Шашкевич.

Після Наполеона Австрія творила мадярську націю, аби на ній опертися проти Словян і вигріла повстання Мадярів під Кошутом підчас весни народів. Нарід дістав волю від кріпацтва. Але повстання мадярських централістів здавлено з підмогою царя Николи I. Підкарпаття заявилося за прилученням до Галичини 1848 р., але Австрія утворила осібний руський дестрикт з чотирох комітатів під кермою Адольфа Добрянського. В літературі бере верх москвофільський курс і вона осідає на мілині; суспільність залита мадярщиною в урядах і в літературі, тратить національне почуття.

Після австрійсько-угорської угоди зачалася мадярська реакція. Змадяризовано постепенно уряди, школи, церкву, родину, а навіть дітей від третього року в захистах виховувано на Мадярів, через що змадяризувалася половина Підкарпатської України. Інтелігенція прибрала назву Мадярів „görek katholicus" (гр.-кат.), говорить по мадярськи, називає свої діти іменами мадярських королів і святих, змінює руські назви на мадярські. На нарід напущено хмару по мадярськи говорячих Жидів, які лихвою, підкупством, процесами та розбоєм при підмозі уряду захоплюють землю, будинки і худобу в кождім селі і замінюють людність у своїх робітників, підпираючи цілою силою юмадяризацію. Щойно на протест Шотляндця Егана заводить уряд в 1890-их роках деякі економічні реформи серед селяства з огляду на опінію в світі. Але мадярщина поступає далі. Половина людности еміґрує до Америки, де становить коло 200.000 кольоністів. Національне почуття держиться ще у народі в горах. Одинокий тижневий часопис Волошина „Наука" від 1898 р. є ознакою загибаючого цілого українського племени під гнетом Мадярів в часі вибуху великої війни.

II.

Велика війна принесла пробудження поневолених націй. За визволенням Українців в Росії піднялися і народи Австрії в обороні своєї державности на основі самоозначення. Американські Українці із Закарпаття, прийняті в „Середньоевропейський союз народів" (23. X. 1918 р.), рішили за порадою Вилсона утворити автономну країну в союзі із Чехо-Словакією. При голосованню делеґатів церковних брацтв заявилося 67% за Чехо-Словакією, а 33% за Україною. На основі згоди з президентом Масариком з дня 25. жовтня підкарпатські Українці мали утворити „автономну державу" в таких границях, „аби всі Русини були задоволені".

Тимчасом Українці в давній Угорщині скликали три Ради. Одна у Пряшеві під проводом д-ра Бескида заявилася за Чехо-Словакією, друга з Сабовом на чолі в Ужгороді за „Руською країною" в звязи з Мадярщиною, третя під проводом братів Бращайків в Густі за злукою з Україною. Мадярське міністерство Каролія видало закон автономії „Руської країни" дня 21. XII. 1918, з правом окремого сойму і управою через руського ґубернатора і міністра.

Тимчасом посол американських Українців, Др. Гриць Жаткович зєднався в Парижі з др. Бескидом і вів переговори з др. Бенешем і др. Крамаржем, як чеськими делеґатами на мировій конференції. Всі три краєві Ради зеднaлися в одну Центральну Руську Раду в Ужгороді дня 8. мая, 1919, і ухвалили 16. мая 14 пунктів угоди з Чехословакією, в яких мзазначено домагання границь до Попраду і права апеляції до Ліґи Народів. Але границі означила — як повідомив др. Бенеш — сама мирова конференція „з власних окремих зглядів" по ріку Уг з Ужгородом включно. Протест, заложений Жатковичем у д-ра Бенеша, успокоєно запевненням, що се тільки провізоричні границі, які полагодять зі собою обі держави: Ч. С. Республика і „Підкарпатська Русь".

Жаткович згодився на утворенне Директорії під своїм проводом і поїхав до Америки. Чеський уряд заіменував тоді д-ра Брейху начальником горожанської управи. Дня 18. падолиста, 1919, оголосив ґен. Енок ґенеральний статут з рамени Ліґи Народів про автономію адміністрації, фінансів і шкільництва в малоруській мові. (Автономія полягає на тім що „Підкарпатська Русь" має мати свій сойм з 40 членів і висилає послів до парляменту в Празі. Той Сойм має законодатну власть у всіх язикових, шкільних і релігійних справах, в ділах місцевої адміністрації і в других справах, визначених законами Ч. С. Республики. Ґубернатора іменує президент Ч. С. Р., але він відповідальний перед соймом).

Як Жаткович вернув, іменовано членів Директорії: о. А. Волошина др. Ю. Бращайка, Пузу і Ю. Гаджеґу. Але ця Директорія не утворила свого органу, ні уряду і втратила сво юповагу у народі. Жаткович не хотів приймити границь, предложених головою „Словацького Парлямент. Клюбу", який признав за Підкарпатською Україною тілько землі часть Ужгородського і Земплинського комітату). Він подався з Директорією до димісії 19. золотого 1920 р.

Тоді полагоджено справу успокоєнням, що границі порішить парлямент Ч. С. Р. зі соймом П. Руси.

Василь Пачовський.

(Дальше буде).

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ.

ПОЗІР! ПОЗІР!

Сим подається до відома всім нашим читачам, що присилаючи до поміщення ріжні оголошення до часописи „Свобода", треби рівночасно враз з оголошеннями присилати і належитість за них. Щоби читачі могли орієнтуватися яка належитість має бути прислана враз з даним оголошенням, будуть ласкаві за кожде написане в оголошенню одно слово числити 2 цт. коли таке оголошення має 30 або більше слів. За оголошення котрі не мають 30 слів платиться 50 цнт. за раз. Виняток творять лишень відділи У. Н. Союза, котрих оголошення мають бути підписані місцевим урядом відділу. Всі оголошення мають бути присилані до адміністрації „Свободи" 5—6 день перед днем оголошення їх в часописи, так що колиби вимагала сего потреба, був час порозумітися зі сторонами. Сторона котрі не схочуть пристосоватися і придержуватися повисших правил, не можуть відтак нарікати на часопись, що непоміщено їх оголошення чи оголошень.

Адм. „Свободи".

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".